

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

STUDIE A KRATKÉ CLANKY

PŘEHLED VÝZKUMŮ 46

ISSN 1211-7250

ISBN 80-86023-71-0

08251\00

9395458

BRNO 2005

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis, vydává Archeologický ústav Akademie věd České republiky Brno.
Peer-reviewed journal published by the Institute of Archaeology, Brno.

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttka, Jiří A. Svoboda, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Jaroslav Tejral

Výkonná redakce
Assistant Editors

Dana Gregorová, Balázs Komoróczy, Rudolf Procházka,
Lubomír Šebela, Petr Škrdla

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR
Královopolská 147, 612 00 Brno
E-mail: pv@iabrno.cz
<http://www.iabrno.cz/3cacz.htm>

Vychází jednou ročně/Published yearly

ISSN 1211-7250

ISBN 80-86023-71-0

Copyright © 2005 by the Archeologický ústav AV ČR Brno, and by the authors.

Tisk/Print Gloria Rosice

Pokyny pro autory na internetové stránce <http://www.iabrno.cz/3ca1cz.htm>
Instructions to authors on internet pages

KROMĚŘÍŽ (okr. Kroměříž)

„Újezd u svatého Františka“. LnK, MMK/KNP. Sídliště, pohřebiště. „Tellova“ lokalita. Záchraný výzkum.

Archeologické centrum Olomouc provedlo v období září 2003 – květen 2004 záchraný archeologický průzkum na trase dálnice D1 stavbě 0134.3 v kilometrůž 61,0–61,4 km. Polykulturní lokalita – Kroměříž „Újezd u svatého Františka“ je na mapě ZM ČR 1 : 10 000 listu č. 25-31-06 identifikována těmito koordináty: 291:165; 324:150; 334:136; 320:132; 305:141 a 280:150 mm od Z:J sekční čáry. Lokalita se nachází na terase, která je součástí svahu kopce Barbořina (256,2 m n. m.) orientovaného JV směrem. Terasa bezprostředně navazuje na rozsáhlou pravobřežní nivu řeky Moravy (dnes se její tok nachází cca 300 m S směrem od lokality). Na ploše o rozloze 14 ha bylo dokumentováno 380 pravěkých objektů a 4 žárové hroby. Kopec Barbořina je tvořen třetihorními sedimenty – jíly a v sekundární pozici uloženými středně velkými valouny kamenů. Nad nimi se nachází až 0,20 m mocná vrstva čtvrtohorních sprašových půd. Celé to překrývá 0,50 m mocná orníční vrstva. Kultura s lineární keramikou – sídelní okrsek: objekty sídelního charakteru zachyceny na terase orientované J směrem v nadmořské výšce 200 m n. m. Zachycené objekty mají vztah k sídlišti této kultury, které bylo zjištěno v sousední trati „Běldlo“.

Tomáš Berkovec, Jaroslav Peška, AC Olomouc

Resumé

Kroměříž (Bez. Kroměříž). „Újezd u svatého Františka“. LBK, MBK/TBK. Siedlung, „Tell“ u. Gräberfeld. Rettungsgrabung.

LIPNÍK NAD BEČVOU (k. ú. Loučka, okr. Přerov)

„Padělky“. LnK. Sídliště. Záchraný výzkum.

V červenci roku 2004 byl zahájen záchraný archeologický výzkum na úseku dálnice D47 z Lipníku nad Bečvou do Ostravy, a to na lokalitě Lipník nad Bečvou – Loučka, trať „Padělky“. Záchraná akce je pokračováním výzkumu z roku 1997, kde při výstavbě rychlostní komunikace RK 35 byly objeveny pozůstatky sídliště z období neolitu patřící kultuře s lineární keramikou. Lokalita se nachází na východním svahu mírného návrší, cca 1 km od úpatí Oderských vrchů v nadmořské výšce 298,00–304,00 m.

Během prací na lokalitě bylo prozkoumáno v období od července do listopadu 2004 celkem 900 objektů. Jedná se o objekty sídelního rázu, a to jak stavební jámy – hliníky, tak menší pracovní jámy a konečně i v největším počtu se vyskytující kúlové jamky – pozůstatky nadzemních staveb. Ve výzkumné sezoně roku 2004 bylo nadzemních staveb v podobě kúlových obytných domů zjištěno celkem 8. Některé z hliníků byly pak využity jako místo na zpracování obilí, o čemž svědčí nálezy kamenných drtičů a zrnůtek. O sídelním charakteru nalezště svědčí zejména pozůstatky pravděpodobně chlebových pecí. Objekty menších rozměrů a oválných nebo obdélných tvarů sloužily zřejmě jako zásobní nebo pracovní jámy. U některých z pracovních objektů – polozemnic – byly zaznamenány pozůstatky nadzemních konstrukcí – přístřešků.

Výzkum bude pokračovat v roce 2005, takže teprve po celkovém prozkoumání lokality a zpracování nálezů bude možno podat závěrečnou zprávu.

„Prostřední“. LnK. Sídliště. Záchraný výzkum.

Lokalita se nachází na pravé straně cesty z Lipníku nad Bečvou do Loučky, cca 0,3 km od jižních hranic Loučky, v nadmořské výšce 276,0–282,0 m n. m.

Plocha určená pro archeologický výzkum měla délku cca 0,5 km a průměrnou šířku 70 m, takže celkově byla prozkoumána plocha o rozloze cca 3,7 ha.

Lokalita je identifikována na mapě ZM ČR 1 : 10 000, list 25-11-24, těmito koordináty (od západní sekční: jižní sekční čáře): 482:123; 462:116; 455:111; 452:117; 463:123; 482:131 a na mapovém listu 25-11-25 těmito koordináty: 0:123; 19:131; 16:138; 0:131.

Archeologické práce na lokalitě proběhly ve dvou etapách. Během první etapy, v období od 19. 11. 2003 do 15. 12. 2003, byla provedena za pomoci těžké techniky skrývka orníční vrstvy a současně byly prozkoumány objekty objevené v místech dvou deponií. Druhá etapa, samotný archeologický výzkum, proběhla v období od 1. 4. 2004 do 26. 6. 2004.

Během archeologického výzkumu bylo prozkoumáno 387 objektů, ze kterých pochází menší soubor nálezů, na jehož základě byly na lokalitě vyznačeny čtyři časové horizonty (komponenta A–D). Objekty patří do období neolitu – do kultury s lineární keramikou (komponenta A), do okruhu kultur popelnicových polí (komponenta B), rámcově do období pravěku (komponenta C) a do období novověku (komponenta D).

Do první skupiny (komponenta A) byl zařazen objekt č. 83, v němž byly nalezeny artefakty patřící kultuře s lineární keramikou. Objekt se nacházel ve východní části výzkumu na temeni sprašového kopce v prakticky nejvyšším místě lokality, v nadmořské výšce cca 283 m. V objektu byly nalezeny menší úlomky keramiky, kus zrnůtky, brousící kamenné desky a také zlomky kamenů pocházejících zřejmě z rozbitých nástrojů.

Jako komponenta B byly označeny objekty, v jejichž zásypu byly nalezeny střepy, které lze přiřadit kultuře popelnicových polí mladší doby bronzové. Je nutno podotknout, že nálezy této kultury se vyskytovaly ve velmi skrovném počtu, v objektech dosti od sebe vzdálených, takže je zcela možné, že se jedná o intruze (asi 2 km na východ vzdušnou čarou bylo objeveno sídliště KLPP).

Období novověku (komponenta D) bylo zjištěno na základě nálezů jednotlivých střípků keramiky v objektech, ačkoli je zřejmé, že jde tady vyloženě o novověké intruze v zásypch jam.

Všechny prozkoumané objekty, ve kterých nebyly nalezeny archeologické artefakty, byly zařazeny jako komponenta C do období pravěku.

Skoro všechny objekty zkoumané během výzkumu se lišily vzhledově a tvarově od archeologických objektů, jak je známe z „klasických“ archeologických výzkumů. Proto vyvstala obava, že tyto objekty mohly vzniknout působením přírodních činitelů. Vzhledem k tomu byly vzorky zásypů objektů

předány k dalšímu archeobotanickému a geofyzikálnímu výzkumu, který snad pomůže vysvětlit jejich původ.

Arkadiusz Tajer, AC Olomouc

Resumé

Lipník nad Bečvou (Kataster Loučka, Bez. Přerov). „Padělky“. LBK. Siedlung. Rettungsgrabung.

Lipník nad Bečvou (Kataster Loučka, Bez. Přerov). „Prostřední“. LBK. Siedlung. Rettungsgrabung.

LEŠANY (okr. Prostějov)

„Nad hájem, Vinohrádky“. LnK (Ib, III), VK (IVa), MMK (fáze IIa – Lengyel II). Sídliště. Záchranný výzkum.

V měsících prosinci 2003 až květnu 2004 probíhaly zemní práce související s budováním protierozních a protipovodňových opatření na katastrálním území obce Lešany (okr. Prostějov). Jejich postup byl průběžně sledován, ohrožené archeologické objekty byly prozkoumány a zdokumentovány.

Z geomorfologického hlediska leží obec Lešany na rozhraní Zdětínské plošiny (Demek a kol. 1987, 569) a Kojetínské pahorkatiny (ibid., 277). Ty jsou součástí vyšších jednotek zvaných Konická vrchovina (ibid., 280) a Prostějovská pahorkatina (ibid., 421). Katastr obce tak leží na samotné hranici Drahanské vrchoviny (ibid., 169–170) a Hornomoravského úvalu (ibid., 202).

Polohu „Vinohrádky“ najdeme jihozápadně dnešní obce, napravo od silnice směřující z Lešan do Ohrozimí. Jedná se o JZ svah s nadmořskou výškou osídleného prostoru v rozmezí 282 až 296 metrů. Termínem „Nad hájem“ je označen východní okraj polní trati uvedené na mapách jako „Dzbel“. Tu nalezneme také jihozápadně dnešní obce, a to nad zalesněným prostorem zvaným „Lešanský háj“, který tvoří její severní hranici. I zde jde o JZ svah s nadmořskou výškou osídleného prostoru v rozmezí 288 až 300 metrů. Místa s archeologickými nálezy najdeme na ZM ČR 1:10 000, list 24-24-06, v okolí bodů určených souřadnicemi 174:314 (stopy paleolitická stanice, sídliště LnK, VpK, KZP a KLPP), 151:315 (sídliště MMK a KNP) a 142:329 (sídliště KNP).

Severovýchodní část polohy „Vinohrádky“ byla využita nositeli kultury s keramikou lineární. Na přítomnost osady prvních moravských zemědělců poukazují nejen běžné sídlištní objekty, ale též stavební jáma a několik kúlových jamek náležejících větší nadzemní stavbě – patrně neolitickému „dlouhému domu“. Následné kultuře s keramikou vypíchanou patří rozsáhlý hliník (obj. 506), který poskytl reprezentativní materiál fáze IVa výše uvedené kultury spolu se zlomky nádob kultury s moravskou malovanou keramikou (torzo reparovaného hrnce s dvěma rohatými uchy, zlomky tenkostěnných pohárků s červenou malbou aj.). Tato skutečnost řadí získaný soubor k důležitých pramenům pro poznání chronologických a geografických vztahů obou kulturních celků v prostoru střední Moravy (k tomu např. Kazdová 2001).

Další neolitické osídlení bylo zachyceno při severním okraji trati „Vinohrádky“, a to při západním cípu terénního zářezu – patrně hliníku lešanské cihelny – zvaného „Zmolka“. Zde šlo o sídlištní objekt mladšího vývojového stupně kultury s morav-

skou malovanou keramikou. Stopy výše zmíněné osady lidu s MMK byly zjištěny i v trati „Nad hájem“.

Pavel Fojtík, UAPP Brno

Literatura

Demek, J. a kol. 1987: Zeměpisný lexikon ČSR. Hory a nížiny. Praha.

Kazdová, E. 2001: Osídlení střední Moravy v postlineárním neolitu. In: Otázky neolitu a eneolitu našich zemí. Sborník referátů z 18. pracovního zasedání badatelů pro výzkum neolitu a eneolitu Čech, Moravy a Slovenska (Mostkovice 14.–17. září 1999). Pravěk – Supplementum 8, Brno, 78–96.

Resumé

Lešany (Bez. Prostějov). „Nad hájem u. Vinohrádky“. LBK (Phase Ib, III), StBK (Phase IVa), MBK (Phase IIa – Lengyel II). Siedlung. Rettungsgrabung.

MAŠOVICE (okr. Znojmo)

„Pšeničné“. LnK (IIa), MMK (Ia – Lengyel I). Sídliště. Záchranný výzkum.

Průběžný záchranný výzkum se v roce 2004 soustředil na parcely 5 budoucích rodinných domů. Na celkové ploše cca 1000 m² se podařilo prozkoumat celkem 12 objektů, které dokládají osídlení závěrečné fáze kultury s lineární keramikou. Cenný je především soubor keramiky s řadou rekonstruovatelných tvarů, který nám dovoluje prozkoumané objekty zařadit do závěrečné fáze III. – se šáreckým výzdobným stylem. Za pozornost stojí i plytká kvadratická jáma se zaoblenými rohy, koncentrací keramiky a čtyřmi pravidelně rozmístěnými kúlovými jamkami (obr. 7). Kulturu s moravskou malovanou keramikou (Ia – Lengyel I) reprezentuje několik soujámí a rozsáhlých hliníků s bohatým souborem nálezu, především keramiky. Prozkoumané objekty doplňuje jáma horákovské kultury, časně laténská polozemnice (LTA – viz kapitola Doba železná) a objekty z mladší doby římské.

Obr. 7. Mašovice. Objekt LnK 777 s kúlovou konstrukcí a koncentrací keramiky.

Mašovice. Objekt der LBK (Nr. 777) mit der Pfahlkonstruktion und der Konzentration der Keramik.